

ภารกิจพื้นที่ 'โดโด' (3)

ทะลุกรอบ

ป่วย อุ่นใจ

66 มิว่า นอนหนนจะเป็นไอตอลแห่งวงการสัตว์
สูญพันธุ์ แต่รูปลักษณะน้องโดโดนั้นอาจจะ
"ไม่ตรงปก"

ในความเป็นจริง นอนหนนอาจเป็นนกธรรมดาๆ
ไม่ได้อ้วนล่ำด้าเตี้ย หน้าตาเอ๋อแป๋อ ดังที่หลายคน
เคยจินตนาการ

จูเลียน ฮูม (Julian Hume) ศิลปินและนัก
บรรพชีวินวิทยาจากพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์
ธรรมชาติในลอนดอนเชื่อว่าภาพโดโดอ้วนล่ำที่เห็น
กันจนเป็นภาพจำในปัจจุบันนั้น อาจจะไม่ตรงปก...

ในเวลานี้ นอนหนนที่สภาพดูเหมือนจะเก็บรักษา
ไว้ดีที่สุด สมบูรณ์ที่สุด ยังพอจะมีหนึ่ง ชน และ
เนื้อเยื่ออ่อนหลงเหลืออยู่บ้างก็คั้งมีแค่ "โดโดแห่ง
ออกซ์ฟอร์ด (The Oxford Dodo)"

ในการวิจัย โดโดแห่งออกซ์ฟอร์ดถือว่าเป็น
โดโดในตำนาน เพราะข้อมูลองค์ความรู้ส่วนใหญ่ที่
เกี่ยวกับชีวิตของโดโดก็มักจะได้มาจากตัวอย่าง
นี้ รวมทั้งงานวิจัยแรกๆ ของเบธ ซาปิโร (Beth
Shapiro) ผู้เชี่ยวชาญโดโดที่อยู่ในทีมพื้นที่ชีฟโดโด
ของโคลอสซัล (Colossal) ที่บอกว่าที่แท้แล้ว โดโด
ไม่ใช่นกกระจอกเทศแคระ แต่เป็นทิวาบกยักษ์ ก็มา
จากตัวอย่างดีเอ็นเอที่ได้จากโดโดแห่งออกซ์ฟอร์ด
นี่แหละ

เบธเผยว่าที่เธอตื่นตื่นและอยากทำวิจัยโดโดใน
ตอนแรก ก็เพราะได้เห็นหน้าตาปีกลูกของนอนหนน
ในตู้โชว์ในพิพิธภัณฑ์ตั้งแต่สมัยเธอยังเรียนอยู่ที่
ออกซ์ฟอร์ด และจากวันนั้น เบธก็มุ่งมั่นอยากจะทำ
ชีฟโดโดให้ได้ จนในที่สุด เบธก็หาลำดับพันธุกรรม
หรือจีโนมของโดโดเป็นผลสำเร็จในปี 2022

และข้อมูลจีโนมนี้เอง ที่เป็นจุดกำเนิดของ
โครงการพื้นที่ชีฟโดโด

โโดโดแห่งออกซ์ฟอร์ด ไม่ได้เป็นแรงบันดาลใจ
ให้เบธให้ทุ่มเททำสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ อย่างสกัด
ดีเอ็นเอจากสัตว์ที่สูญพันธุ์ไปแล้วเกือบ 400 ปี จน
ซากแห้งจนแทบจะเป็นมัมมี่มาศึกษาได้จนสำเร็จ
เท่านั้น

แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจให้นักประพันธ์ชาว
อังกฤษ ลิวอิส คาร์รอล (Lewis Carroll) สรรค์
สร้างตัวละคร "โดโด" ออกมาโลดแล่นในหนังสือ
"การผจญภัยของอลิซในแดนมหัศจรรย์ (Alice's
Adventure in Wonderland)" ของเขาด้วยในปี
1865

ว่ากันมาขนาดนี้ ถ้าจะถามว่า "โดโดที่ทรง
อิทธิพลที่สุดอยู่ที่ไหน?" คงตอบไม่ยาก มีนอนหนนที่
พอจะเข้าข่ายได้อยู่แค่ตัวเดียว

ตามบันทึกเชื่อกันว่าที่ซากตัวอย่างโดโดแห่ง
ออกซ์ฟอร์ดสมบูรณ์มากนั้นเป็นเพราะซากนี้เป็น
ของนอนหนนที่ถูกกวาดต้อนมาจากเกาะมาริเทียส
แบบเป็นๆ เอามาเหยู่ไว้เป็นตัวอย่างในลอนดอน
พอตายก็เลยถูกสกัดไฟเอาไว้ในสภาพที่ค่อนข้าง
ดีและถูกขังไปสะสมอยู่ในคอลเล็กชันของพอลูก
ตระกูลแตรเดสคันต์ (John Tradescant the
Elder & the Younger) ในลอนดอน

ต่อมาพอจอห์น แตรเดสคันต์ คนลูกตาย ซาก
โดโดก็เลยเปลี่ยนมือไปอยู่ในพิพิธภัณฑ์ของเอลิซา

ภาพโดโดในเรื่องอลิซในแดนมหัศจรรย์ โดยอาร์
เธอ แรคแฮม (Arthur Rackham) ปี 1907

แอสโมล (Elias Ashmole) ในออกซ์ฟอร์ด และส่ง
ต่อไปยังพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติในที่สุด
มีคณาชวม แต่ไม่ค่อยมีใครดูแล ร่างสตัฟฟ์ของ
นอนหนนก็ค่อยๆ โตนมอดกัก ไรระจนแทบไม่

เหลือสภาพ ในปี 1775 หลังการสังคายนาคั้งใหญ่
ก็มีการทำความสะอาด จัดเก็บ ตัดส่วนเสียหายทิ้ง
ไป ท้ายสุด ร่างโดโดที่สมบูรณ์ที่สุดก็เหลือแค่หัวกับ
ขาแห้งๆ หน้าตาละม้ายคล้ายมัมมี่
และนั่นคือซากที่สมบูรณ์ที่สุดของนอนหนน

ชากของนอนหนนกลายเป็นต้นแบบของนก
โดโดสตัฟฟ์ทั่วโลก ขนสีอ่อน หน้าตาเหวอๆ
ดูขาวสะอาด

แต่เดี๋ยวนะ...ถ้ามองให้ตึกกับนิทรรศการโดโดของ
ออกซ์ฟอร์ด รูปแล้ว นอนหนนมีขนสีอะไรกันแน่
เพราะในแผ่นนิทรรศการข้างหลัง นอนหนนมีขนสี
น้ำตาล แต่แบบจำลองนกลสตัฟฟ์ที่เห็นในพิพิธภัณฑ์
ส่วนใหญ่กลับมีขนที่ขาวจั๊วกับนกเฟือก...

เพราะสภาพแบบตัวเป็นๆ ของนอนหนนนั้น ไม่มี
ใครที่สัชีวิตอยู่ในปัจจุบันเคยเห็น เลยบอกยากว่า
หน้าตานอนหนนที่แท้จริงนั้นจะเป็นเช่นไร แค้สีขนก็
เป็นประเด็นได้

"จากที่ผมรู้เนะ ซากโดโดสตัฟฟ์นั้นเริ่มสร้างขึ้น
โดยโรว์แลนด์ วอร์ด (Rowland Ward) หนึ่งในนัก
สตัฟฟ์สัตว์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุควิกตอเรีย และถูก
นำมาจัดแสดงในช่วงราวๆ ปี 1890s ในพิพิธภัณฑ์
ประวัติศาสตร์ธรรมชาติ พวกมันถูกทำขึ้นมา
จากปูนปลาสเตอร์และขนของพวกท่านและหงส์"
จูเลียนกล่าว "ซึ่งก็อยู่ระหว่างข้อเท็จจริงกับนิยาย
ครึ่งหนึ่งมาจากชีววิทยา อีกครึ่งหนึ่งเป็นผลมาจาก
จินตนาการ"

ถ้ามองในประเด็นที่ว่าขนโดโดสตัฟฟ์ส่วนใหญ่
มาจากท่านและหงส์ ก็คงพอเอาได้ไม่ยากกว่าสีของ
น้องทำไม่ถึงได้ขาวจั๊วเป็นนกเฟือกเช่นนั้น

แน่นอนว่าเป็นไปได้เหมือนกันว่าสตัฟฟ์ผิด
อาจจะคิดว่าเป็นนกชนิดอื่น อย่างนก Rodrigues
Solitaire (ญาติใกล้ชิดของโดโดที่สูญพันธุ์ไปแล้ว
เช่นกัน) ก็เป็นไปได้

แต่ก็เป็นไปได้เหมือนกันว่าตัวที่เคยมีคนจับและ
นำเข้ามาที่อังกฤษอาจจะเป็นโดโดเผือกจริงๆ
อย่าลืมนึกว่าพวกนักสะสมมักจะมีมของแปลก

อย่างไรก็ตาม ภาพจำของโดโดที่เป็นที่ยอมรับ
มากที่สุดนั้นกลับเป็นภาพโดโดขนสีน้ำตาล
อมดำ ปลายปีกขาวที่เรียกว่าภาพโดโดของจอร์จ เอ็ด
เวิร์ด (George Edwards) หรือ Edwards' Dodo

มติชน สุดสัปดาห์

Matchweek Weekend
Circulation: 500,000
Ad Rate: 480

Section: First Section/-

วันที่: ศุกร์ 24 กุมภาพันธ์ - พฤหัสบดี 2 มีนาคม 2566

ปีที่: 43

ฉบับที่: 2219

หน้า: 54(เต็มหน้า)

Col.Inch: 97.97

Ad Value: 47,025.60

PRValue (x3): 141,076.80

ศิลปิน: สีสี่

คอลัมน์: ทะลุกรอบ: การกิจพื้นชีพ 'โดโด' (3)

ผลงานของศิลปิน โรแลนต์ แซฟเฟรี่ (Roelant Savery) ที่วาดขึ้นมาในช่วงทศวรรษที่ 1620s

ภาพนี้แหละที่ทำให้نحنอนนหนนมีสภาพเป็นนก อ้วนล่ำด้าเตี้ยของจริง คอก็อ้วน ขาก็สั้น ขนก็ด้า ก้นก็ใหญ่ เป็นนกที่หน้าตาประหลาด

สำหรับจูเลียน ภาพนี้เป็นภาพที่ดูผิดเค้าความเป็นจริงไปมาก เพราะถ้ามองในแง่กายวิภาคศาสตร์ของนกที่บินไม่ได้ อย่างน้อยตรงคอก็ต้องเรียกว่า ขาคีควรจะยาวกว่านี้ แม้อาจจะลืกลักษณะความกันใหญ่ไม่ได้ แต่อย่างน้อย ทรวดทรงก็ควรระหงกว่านี้ อยู่พอสมควร

ภาพตัวอย่างโดโดแห่งออกซ์ฟอร์ด (Image credit : Museum of Natural History, University of Oxford)

ภาพนิทรรศการโดโดแห่งออกซ์ฟอร์ด (Image credit : Museum of Natural History, University of Oxford)

ภาพสแกนสามมิติแสดงให้เห็นเม็ดตะกั่วจากกระสุนลูกของที่ยิงจากระยะใกล้ในหัวกะโหลกโดโดแห่งออกซ์ฟอร์ด (Image credit : WMG/University of Warwick)

จูเลียนวัดอัตราส่วนต่างๆ ของนกในภาพของโรแลนต์ แล้วเริ่มร่างภาพนกโดโดของตัวเองขึ้นมา ก่อนที่จะใช้ความรู้ในด้านกายวิภาคศาสตร์และปักษีวิทยา ค่อยๆ ปรับให้เหมาะสมในเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลนกปัจจุบันที่รู้จักมาเทียบ แล้ววาดเป็นนกโดโดภาพใหม่ขึ้นมา

ดูเผินๆ เหมือนไม่ค่อยต่างกันมาก แต่ที่ชัดเจนคือทรงหัวเล็กลง คอตั้งมากขึ้น ความอ้วนลดลง และขายาวขึ้น ดูแอกที่ปีกว่าเดิมอยู่มามากโข ไม่ใช่หุ่นกลมๆ กลิ้งๆ เหมือนของโรแลนต์

ในปี 2015 จูเลียนและทีมก็ได้สแกนโครงกระดูกโดโดเป็นสามมิติ แล้วลองทำโมเดลรูปร่างของโดโดใหม่ขึ้นมา ซึ่งผลที่ได้ก็น่าสนใจ เพราะแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิงกับของโรแลนต์

โดโดเ็นความเป็นจริงแล้วอาจจะไม่ได้ตุ้มตะตุ้มตุ้ยอย่างที่คิด พวกมันมีรูปร่างที่ปราดเปรียว และมีวิวัฒนาการที่เพอร์เฟ็กต์อย่างมากกับถิ่นที่อยู่ของมันในเกาะมาริเชียส (อย่างน้อยก็ก่อนที่จะมีมนุษย์เข้ามา)

และในปี 2018 ทางพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติแห่งออกซ์ฟอร์ดก็มีแผนการที่จะศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับชีววิทยาและพฤติกรรมการกินอาหารของโดโด คราวนี้ จะทำ micro-CT Scan เพื่อสร้างแบบจำลองสามมิติที่ความละเอียดสูง และทีมวิจัยที่ถูกเลือกให้เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันศึกษาก็คือทีมวิจัย WMG ที่นำโดยมาร์ก วิลเลียมส์ (Mark Williams) จากมหาวิทยาลัยวอร์วิก (University of Warwick)

แต่เมื่อผลการสแกนกะโหลกที่เหลือน้อยของโดโดที่ขุดออกมา ทุกคนก็ประหลาดใจ

"ในตอนที่เราได้รับการให้อำนาจให้ช่วยสแกนโดโด เราหวังที่จะศึกษากายวิภาคที่อาจจะบ่งชี้ได้ว่าพวกมันดำรงชีวิตกันยังไง" มาร์กเล่า "แต่แม้จะเป็นในฝันที่หลุดโลกที่สุด เราก็งงไม่อยากจะเชื่อเลยว่าเราจะได้เจอในสิ่งที่เราพบ"

พวกเจอมันตะกั่วในหัวกะโหลกของโดโดในตำนาน เป็นไปได้มัยว่าโดโดแห่งออกซ์ฟอร์ดอาจจะไม่ได้เป็นนกอ้วนที่ถูกริมพอร์ตเข้ามา แต่เป็นนกที่ถูกล่าเลยมีเม็ดกระสุนปรายติดกระจายอยู่ในกะโหลก

ก็เลยเป็นปริศนาขึ้นมาอีกกรอบ ใครกันแน่ที่มานอนบนหนนหนน???

แล้วที่จริงแล้ว โดโดแห่งออกซ์ฟอร์ด เคยมาเหยียบประเทศอังกฤษตอนมีชีวิตอยู่หรือเปล่า? เพราะถ้าเคยจริง และถูกเอาเข้าไปโชว์เป็นตัวประหลาด แน่วๆ ลีตว์แปลกในละครสัตว์ที่ทำเงินได้ทุกครั้งที่มีคนมาดู เจ้าของจะมีเหตุผลอะไรที่จะยังมันให้ตาย...เพราะถ้ามันตายไป ก็เท่ากับทำลายตัวทำเงินของตัวเองทิ้งไปมัย?

"ก้าวต่อไปที่เราจะต้องทำคือการวิเคราะห์ทางเคมีของกระดูกปรายที่เจอในหนังและในกระดูกของตัวอย่าง จากการวิเคราะห์ทางเคมี เราอาจจะพบบอกได้ว่าตะกั่วที่หน้าจะมาจากเหมืองแร่ไหน และบอกได้ว่ามาจากประเทศไหน และบอกได้ว่าใครฆ่าโดโด" พอลล์ สมิธ (Paul Smith) ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติกล่าว

สรุปแล้ว ใครฆ่ามันอนนหนน?? อยากรู้คงต้องรอผลการชันสูตรขั้นต่อไป!

ดูเหมือนว่าทุกอย่างเกี่ยวกับโดโดก็ยังดูคลุมเครือ แม้แต่ตัวอย่างที่มีบันทึกประวัติละเอียดยาวนาน และสมบูรณ์มากที่สุดของโดโดแห่งออกซ์ฟอร์ด

แต่คำถามที่ควรต้องถามก่อนที่จะฟันธงหนึ่งกลับมาก็คือถ้าเรายังไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับอนนหนนเลย เราจะช่วยประคองประหม่อมและปลอบน่องกลับคืนสู่ธรรมชาติได้จริงหรือ?...และปล่อยให้แล้วจะรอดได้จริงมัย

นี่คือคำถามที่คงจะต้องรอดูต่อไป...●